

PRÁVNE ASPEKTY OCHRANY KULTÚRNEHO DEDIČSTVA VO VZŤAHU K VIDIECKEMU PROSTREDIU

Pán JUDr. Mgr. Tomáš Michalík pri prezentácii

V úvode prezentácie prednášateľ uviedol prehľad právnych predpisov, ktoré sa vzťahujú na oblasť kultúrneho dedičstva a jeho ochrany:

- ▶ **Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu**
- ▶ **Zákon č. 206/2009 Z. z. o múzeách a galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty**
- ▶ **Zákon č. 50/1976 Zb. o stavebnom poriadku a územnom plánovaní (stavebný zákon)**
- ▶ **Zákon č. 207/2009 Z. z. o podmienkach vývozu a dovozu predmetu kultúrnej hodnoty**
- ▶ **Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení**
- ▶ **Dohovor o ochrane architektonického dedičstva Európy (oznámenie č. 369/2001 Z. z.)**
- ▶ **Dohovor o ochrane archeologického dedičstva Európy (oznámenie č. 344/2001 Z. z.)**
- ▶ **Dohovor UNESCO o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva (oznámenie č. 159/1991 Zb.)**
- ▶ **Deklarácia Národnej rady Slovenskej republiky o ochrane kultúrneho dedičstva (uznesenie č. 91/2001 Z. z.)**

Potom sa zaoberal najdôležitejším zákonom o ochrane pamiatkového fondu (49/2002 Z. z.) v jeho systematickom členení:

- ▶ časť (§ § 1 – 2) – základné ustanovenia
- ▶ časť (§ § 3 – 14) – pôsobnosť orgánov štátnej

správy a orgánov územnej samosprávy na ochranu pamiatkového fondu

- ▶ časť (§ § 15 – 26) – pamiatkový fond a ochranné pásmo
- ▶ časť (§ § 27 – 31) – ochrana pamiatkového fondu
- ▶ časť (§ § 32 – 34) – obnova a reštaurovanie kultúrnej pamiatky a úprava nehnuteľnosti
- ▶ časť (§ § 35 – 41) – výskumy a nálezy
- ▶ časť (§ § 42 – 43a) – priestupky a iné právne delikty
- ▶ časť (§ § 44 – 47) – spoločné, prechodné a záverečné ustanovenia

Zákon upravuje o. i. postavenie obcí v oblasti ochrany pamiatkového fondu (§ 14 zákona). Z povinností obcí treba spomenúť najmä zabezpečenie konania vlastníkov kultúrnych pamiatok na území obce v súlade so zákonom a vedenie evidencie pamiatkového fondu na území obce.

Obec v postavení vlastníka kultúrnej pamiatky má právo požiadať krajský pamiatkový úrad o bezplatné poskytnutie odbornej a metodologickej pomoci vo veciach ochrany kultúrnej pamiatky. Práva a povinnosti vlastníka kultúrnej pamiatky sú upravené v § 28 zákona. Jedným z výsledkov prenosu výkonu štátnej správy na obce je oprávnenie obce rozhodnúť o utvorení a odbornom vedení evidencie pamätihodností obce. V rozhodovaní v územnom alebo stavebnom konaní je obec ako stavebný úrad povinná požiadať o stanovisko miestne príslušný krajský pamiatkový úrad. Kontaktné údaje krajských pamiatkových úradov a Pamiatkového úradu SR možno nájsť na internetovej stránke www.pamiatky.sk.

Podľa zákona sa **pamiatkový fond** člení na **národné kultúrne pamiatky** hnutelné a nehnuteľné a **pamiatkové územia**, medzi ktorými sa rozlišujú pamiatkové zóny a pamiatkové rezervácie.

Základné pojmy

Kultúrna pamiatka – hnutelná alebo nehnuteľná vec pamiatkovej hodnoty, ktorá je z dôvodu ochrany vyhlásená za kultúrnu pamiatku (§ 2 ods. 3).

Pamiatkové územie – sídelný územný celok alebo krajinný územný celok sústredených pa-

2. informačný deň Vidieckeho parlamentu

miatkových hodnôt alebo archeologických nálezov a archeologických nálezísk, ktorý je z dôvodu ich ochrany vyhlásený za pamiatkovú rezerváciu alebo pamiatkovú zónu (§ 2 ods. 4).

Ochranné pásmo – územie vymedzené na ochranu a usmernený rozvoj prostredia alebo okolia nehnuteľnej kultúrnej pamiatky, pamiatkovej rezervácie alebo pamiatkovej zóny (§ 18 ods. 1).

Mestské pamiatkové rezervácie

vyhlásená	mesto	počet pamiatok
1950	Banská Štiavnica	215
1950	Bardejov	131
1950	Kežmarok	256
1950	Kremnica	116
1950	Levoča	363
1950	Prešov	254
1950	Spišská Kapitula	24
1950	Spišská Sobota	77
1954	Bratislava	268
1955	Banská Bystrica	199
1981	Nitra	23
1983	Košice	501
1987	Trenčín	113
1987	Trnava	143
1987	Žilina	57
1990	Svätý Jur	25
1991	Podolnec	63
1995	Štiavnické Bane	23

Pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry

vyhlásená	obec	počet pamiatok
1977	Čičmany	36
1977	Podbiel	56
1977	Vlkolíne	75
1977	Ždiar	183
1979	Špania dolina	83
1981	Osturňa	157
1981	Sebechleby	89
1981	Veľké Leváre	25
1983	Brhlovce	25
1990	Plavecký Peter	28

Pamiatkový úrad SR eviduje na území Slovenskej republiky:

- ▶ vyše 13.000 nehnuteľných pamiatkových objektov
- ▶ vyše 30.000 hnutelných pamiatkových predmetov

Povinnosti a práva samospráv pri ochrane pamiatok

Samosprávny kraj

vo svojom územnom obvode utvára podmienky na ochranu pamiatkového fondu, vyjadruje sa o návrhoch na vyhlásenie a zrušenie pamiatkových území a spolupracuje s orgánmi štátnej správy na ochranu pamiatkového fondu 13) pri záchrane, obnove a využívaní kultúrnych pamiatok a pamiatkových území.

Obec

Obec ako orgán verejnej správy utvára všetky podmienky potrebné na zachovanie, ochranu, obnovu a využívanie pamiatkového fondu na území obce. 14):

- a) dbá, aby vlastníci kultúrnych pamiatok konali v súlade s týmto zákonom,
- b) koordinuje budovanie technickej infraštruktúry sídel s pamiatkovým územím,
- c) spolupôsobí pri zabezpečovaní úprav uličného interiéru a uličného parteru, drobnej architektúry, historickej zelene, verejného osvetlenia a reklamných zariadení tak, aby boli v súlade so zámermi na zachovanie a uplatnenie hodnôt pamiatkového územia,
- d) podporuje iniciatívy občanov a občianskych združení pri ochrane pamiatkového fondu,
- e) na základe výpisov z ústredného zoznamu vedie evidenciu pamiatkového fondu na území obce.

Okrem toho:

- ▶ môže utvárať zdroje na príspevky vlastníkom na záchranu a obnovu kultúrnych pamiatok nachádzajúcich sa na území obce.
- ▶ môže rozhodnúť o utvorení a odbornom vedení evidencie pamätihodností obce. Do evidencie pamätihodností obce možno zaradiť okrem hnutelných vecí a nehnuteľných vecí aj kombinované diela prírody a človeka, historické udalosti, názvy ulíc, zemepisné a katastrálne názvy, ktoré sa viažu k histórii a osobnostiam obce. Zoznam evidovaných pamätihodností obce predloží obec na odborné a dokumentačné účely krajskému pamiatkovému úradu; ak ide o nehnuteľné veci, predloží zoznam aj stavebnému úradu.

2. informačný deň Vidieckeho parlamentu

Obec ako vlastník pamiatkovo chránenej nehnuteľnosti má právo

- a) požiadať krajský pamiatkový úrad o bezplatné poskytnutie odbornej a metodologickej pomoci vo veciach ochrany kultúrnej pamiatky,
- b) požiadať obec a ministerstvo o finančný príspevok alebo o poskytnutie štátnej pomoci (24) na zachovanie pamiatkovej hodnoty kultúrnej pamiatky,
- c) na primeranú náhradu preukázateľnej ujmy, ktorá mu vznikne aplikáciou tohto zákona alebo rozhodnutím podľa tohto zákona.

je povinná

- a) vykonávať na svoje náklady základnú ochranu kultúrnej pamiatky,
- b) užívať kultúrnu pamiatku v súlade s jej pamiatkovou hodnotou,
- c) oznámiť zmluvnej strane v prípade prevodu vlastníctva, že na kultúrnu pamiatku sa vzťahuje režim ochrany podľa tohto zákona,
- d) umožniť zamestnancom orgánu na ochranu pamiatkového fondu a oprávneným osobám po predložení služobného preukazu vstupovať do priestorov nehnuteľnej kultúrnej pamiatky, ak nie sú obydlím, alebo im predložiť hnutelnú kultúrnu pamiatku na dokumentačné účely, výskumné účely alebo s cieľom zabrániť poškodeniu alebo zničeniu kultúrnej pamiatky,
- e) strpieť označenie kultúrnej pamiatky, ak tak rozhodol krajský pamiatkový úrad,
- f) strpieť sprístupnenie kultúrnej pamiatky, ak nie je obydlím, pre verejnosť podľa vopred určených podmienok, na určený čas a za náhradu, ak tak rozhodol krajský pamiatkový úrad,
- g) zabezpečiť osobitnú ochranu kultúrnej pamiatky a na nevyhnutný čas zveriť hnutelnú kultúrnu pamiatku do úschovy na vopred určenom mieste, ak vznikne mimoriadna situácia,
- h) zabezpečiť osobitnú ochranu kultúrnej pamiatky, na nevyhnutný čas zveriť hnutelnú kultúrnu pamiatku do úschovy na vopred určenom mieste v období krízovej situácie a v čase vojny a v čase vojnového stavu zabezpečiť kultúrnu pamiatku podľa predpisov medzinárodného práva.
- i) oznámiť krajskému pamiatkovému úradu
  - každé ohrozenie, poškodenie, odcudzenie alebo zničenie kultúrnej pamiatky,
  - každú zamýšľanú zmenu využitia kultúrnej pamiatky, a ak ide o nehnuteľnú kultúrnu pamiatku, aj jej vypratanie,

- každú uskutočnenú zmenu vlastníctva kultúrnej pamiatky.

Podľa Zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty

- Obec môže zriadiť múzeum alebo galériu.
- Obec má povinnosť zapísať predmet kultúrnej hodnoty do evidencie predmetov kultúrnej hodnoty, ak je jeho vlastníkom alebo správcom.

Definície:

Predmet kultúrnej hodnoty: pôvodný hmotný alebo duchovný doklad, ktorý má schopnosť priamo alebo sprostredkovanne vypovedať o vývoji spoločnosti a má trvalý vedecký, historický, kultúrny alebo umelecký význam + prírodnina, ktorá má schopnosť vypovedať o vývoji krajiny a má trvalý vedecký a historický význam.

Zbierkový predmet: predmet kultúrnej hodnoty, ktorý je odborne spravovaný vykonávaním základných odborných činností. Môže ním byť aj objekt v múzeu v prírode, ktorý vznikol jeho prenesením alebo rekonštrukciou pôvodného objektu.

Podľa Stavebného zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku

Obec ako stavebný úrad je povinná v **územnom aj stavebnom konaní** vyžiadať si záväzné stanovisko krajského pamiatkového úradu (porovnaj § 140b stavebného zákona).

- 1) Ak pri konaní alebo postupe podľa tohto zákona dôjde k nepredvídaným nálezom kultúrnej cenných predmetov, detailov stavby alebo chránených častí prírody, ako aj k archeologickým nálezom, určí stavebný úrad po dohode s príslušným orgánom hájacím osobitné záujmy podmienky zabezpečenia záujmov štátnej pamiatkovej starostlivosti, štátnej ochrany prírody a archeologických nálezov.
- 2) Stavebník a organizácia uskutočňujúca stavbu alebo zabezpečujúca jej prípravu alebo vykonávajúca iné práce podľa tohto zákona, nález ihneď ohlásí stavebnému úradu a orgánu štátnej pamiatkovej starostlivosti, prípadne archeologickému ústavu alebo orgánu štátnej ochrany prírody a urobí nevyhnutné opatrenia, aby sa nález nepoškodil alebo nezničil, pokiaľ o ňom nerozhodne stavebný úrad po dohode s orgánom štátnej pamiatkovej starostlivosti, prípadne archeologickým ústavom alebo orgánom štátnej ochrany prírody.

2. informačný deň Vidieckeho parlamentu

3) Stavebný úrad môže vydané stavebné povolenie zmeniť alebo zrušiť, ak počas stavby dôjde k nálezu mimoriadne významnej kultúrnej pamiatky, ktorej význam potvrdí Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, a určí ako sa stavebníkovi uhradia náklady na prípravu a uskutočňovanie stavby, na ktorú bolo stavebné povolenie zrušené.

Krajský pamiatkový úrad rozhoduje nielen v oblasti ochrany kultúrnych pamiatok alebo pamiatkových území, ale i v oblasti ochrany archeologického kultúrneho dedičstva.

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky podporuje ochranu kultúrneho dedičstva grantovým systémom.

V rámci grantového programu „Obnovme si svoj dom“ môže Ministerstvo kultúry SR podporiť široký súbor aktivít, výsledkom ktorých je ochrana pamiatkového fondu. Program sa delí na tri podprogramy. Prvé dva („Obnova kultúrnych pamiatok“ a „Obnova kultúrnych pamiatok v lokalitách svetového kultúrneho dedičstva“) sú viazané výlučne na kultúrne pamiatky, pričom finančné prostriedky z druhého z podprogramov možno využiť iba na obnovu kultúrnych pamiatok v lokalitách svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. Tretí podprogram („Aktivity kultúrnej politiky a edičnej činnosti v oblasti ochrany pamiatkového fondu“) nie je viazaný na kultúrne pamiatky a je koncipovaný všeobecne.

Maximálna výška podpory Ministerstva kultúry SR je 95 % (predpokladá sa teda schopnosť zabezpečiť istý objem finančných prostriedkov zo strany žiadateľa) a na poskytnutie dotácie nie je právny nárok. Termín podania žiadostí o finančnú podporu pre program „Obnovme si svoj dom“ pre rok 2010 je 14. november 2009.

Všetky relevantné informácie možno nájsť na internetovej stránke Ministerstva kultúry SR www.culture.gov.sk.

*JUDr. Mgr. Tomáš Michalík
Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
Sekcia kultúrneho dedičstva*

PROJEKT „EKOSVET“

Mimo programu vystúpil Ing. Martin Mi-
kurčík so svojou prezentáciou projektu
EKOSVET. Predstavil v nej EKOLOGICKÉ
POĽNOHOSPODÁRSTVO ako súčasť nášho
národného dedičstva. Podstatou Projektu
„EKOSVET“ je pohľad do minulosti ako
inšpirácia na riešenie otázok súčasnej situácie,
keď ľudia hladujú, či trpia nedostatkom pitnej
vody, keď sa šíri nezdravý spôsob obživy a keď
svetová populácia neustále rastie. Navrhuje ná-
vrat k prírode ponúkaný hnutiami - Organic,
Fairtrade, Bio, Eko, Biodynamic, slow growing,
free range, best tasting, green food ... a ich
podporu nielen osvetou, ale hlavne budovaním
trhu pre ekopotraviny.

Hovoril aj o širších súvislostiach tohto
návratu k prírode v celkovom prístupe k spô-
sobu života, v jednoduchosti, vyrovnanosti,
zmysluplnosti, bez plytvania časom a energiou
na zbytočné konflikty...

